Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Asiantuntijalausunto

3.6.2025

VN/13/2025
VN/13/2025-TEM-58

Eduskunta
Talousvaliokunta

Viite: Talousvaliokunta 5.6.2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto asiasta E 35/2025 vp Valtioneuvoston selvitys EU:n varautumisunionistrategiasta

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijalausuntoa asiasta: E 35/2025 vp Valtioneuvoston selvitys EU:n varautumisunionistrategiasta. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa asiasta seuraavaa:

Komissio antoi tiedonannon Euroopan varautumisunionistrategiasta 26.3.2025. Strategian liitteenä on toimintasuunnitelma, joka sisältää strategian toimeenpanoon liittyvät avaintoimet ja muut toimet, yhteensä 66 kappaletta. Toimet ajoittuvat vuosille 2025–2028. Strategia perustuu presidentti Sauli Niinistön raporttiin (Safer Together – raportti EU:n siviili- ja puolustusvarautumisen parantamisesta) lokakuulta 2024.

Varautumisunionistrategiassa ehdotetaan toimia seitsemälle osa-alueelle: 1) ennakointi, 2) yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen häiriönsietokyky, 3) väestön varautuminen, 4) julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö, 5) siviili- ja sotilasviranomaisten yhteistyö, 6) kriisinhallintatoimien koordinointi sekä 7) häiriönsietokyvyn parantaminen ulkoisten kumppanuuksien avulla. Suomi ottaa tarvittaessa kantaa erikseen strategian toimintasuunnitelman toimista annettuihin ehdotuksiin.

Valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (568/2024) korostetaan EU:n ja sen jäsenmaiden kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä ja laajentamista huoltovarmuuden turvaamisessa. Päätöksessä todetaan. että kansainvälisen huoltovarmuustyön toimintamalleja voivat olla esimerkiksi yhteiset varastot, mekanismit kansainvälisen avun antamiseksi ja vastaanottamiseksi, tuotantovaraukset, yhteishankinnat sekä tutkimus- ja kehittämispolitiikka. Lisäksi päätöksessä tuodaan esille, että varautumisen ja huoltovarmuuden kannalta kriittisten yksityisen sektorin toimijoiden EU-tason verkostoja olisi myös perustettava. Niiden tavoitteena olisi edistää toimijoiden välistä varautumisyhteistyötä ja parhaiden käytänteiden vaihtamista, huomioiden toimivat sisämarkkinat ja reilut kilpailuolosuhteet. Lisäksi EU-tasolla pitäisi kehittää materiaalista varautumista ja jatkuvuudenhallintaa.

Yksi Suomen EU-vaikuttamisen kärkihankkeista on ollut EU:n varautumisunionistrategia. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että EU:n varautumisunionistrategia ja toimintasuunnitelma vastaavat sekä lähtökohdiltaan että sisällöltään hyvin Suomen ajattelua ja tavoitteita. Strategian myötä ymmärrys Euroopan uhkaympäristöstä yhtenäistyy. Strategian ja sen toimintasuunnitelman toimeenpano kehittävät jäsenmaiden ja unionin yhteistä varautumista tarkoituksenmukaisella tavalla.

Työ- ja elinkeinoministeriö yhtyy näkemykseen, että mikäli strategian toimenpiteet toteutettaisiin, Eurooppa olisi huomattavasti paremmin varautunut häiriö- ja kriisitilanteisiin. Tällä olisi myönteinen vaikutus myös Suomen huoltovarmuuteen ja varautumiseen.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address** Työ- ja elinkeinoministeriö	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää kannatettavana varautumis- ja turvallisuusnäkökohtien huomioimista EU:n säädöksissä, politiikoissa ja ohjelmissa (ns. preparedness by design -periaate). Ministeriö kuitenkin muistuttaa, että jokaisen jäsenvaltion tulisi lähtökohtaisesti vastata omasta varautumisestaan ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä. Lisäksi ministeriö tukee strategian toimeenpanossa komission yleistä tavoitetta sääntelyn yksinkertaistamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa ehdotusta varastointistrategian luomiseksi. Ministeriö katsoo kuitenkin, että varastoinnin rinnalle tarvitaan täydentäviä materiaalisen varautumisen välineitä. EU-tason huoltovarmuuden ja materiaalisen varautumisen kehittämisen tulisi olla strategista ja perustua EU-tasolla tunnistettuihin haavoittuvuuksiin, uhkiin ja riskeihin. Kehittämisessä tulisi huomioida myös rescEU:n strategisista varastoista saadut kokemukset. Varastoinnin ohella EU:n tulisi tarkastella laajemmin huoltovarmuutta ja materiaalisen varautumisen vaihtoehtoja lieventääkseen strategisia riippuvuuksiaan. Myös elinkeinoelämän rooli tulisi huomioida. Ministeriö pitää ensisijaisen tärkeänä, että EU-tason varmuusvarastointiratkaisuilla ei heikennetä Suomen kansallista varmuus-, velvoite- ja turvavarastointijärjestelmää, joka osaltaan tukee sekä valtion että suomalaisten kriittisten toimijoiden resilienssiä.

Suomen huoltovarmuusjärjestelmä pohjautuu vahvaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöhön. Yksityisen sektorin toimijat omistavat ja operoivat pääosin huoltovarmuuden kannalta kriittisiä infrastruktuureja, palveluita ja tuotantoa. Siten yritysten rooli on olennainen. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa strategiassa ehdotettuja toimenpiteitä julkisen ja yksityisen sektorin EU-tason yhteistyön vahvistamiseksi ja tukee verkottunutta lähestymistapaa. Yksityisen sektorin toimijat tulisi ottaa mukaan EU-tason varautumisen vahvistamiseen kattavasti eri sektoreilla. Uhkiin vastaamiseksi harjoittelu ja tiedonvaihto yksityisen sektorin kanssa ja jäsenmaiden välillä on myös tärkeää.

Toimivilla sisämarkkinoilla on keskeinen merkitys varautumisessa ja huoltovarmuudessa. Siksi työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että sisämarkkinoiden hätätilaa ja häiriönsietokykyä koskeva vuonna 2026 voimaan tuleva IMERA-säädös on merkittävässä osassa varautumisunionistrategian toimeenpanossa. IMERA:n tavoitteena on tarjota jäsennelty kehys, jonka avulla voidaan ennakoida merkittäviä häiriöitä EU:n sisämarkkinoilla sekä varautua ja reagoida niihin.

Varautumisstrategian mukaan komissio aikoo tarkistaa julkisia hankintoja koskevaa kehystä nykyisen kehyksen ja aiemmista kriiseistä, myös covid-19-pandemiasta, saatujen kokemusten pohjalta. Tarkistuksella pyritään vahvistamaan varautumista parantamalla toimitusvarmuutta tärkeimmissä arvoketjuissa erityisesti kriisiaikoina. Konkreettisia ehdotuksia käytännön toteuttamiselle ei ole vielä annettu. Kyse voi olla hankintadirektiiveihin tehtävästä muutoksesta, erilaisesta sektorisääntelystä tai molemmista. Komission mahdollisiin ehdotuksiin otetaan myöhemmin kantaa normaalissa EU-asioiden yhteensovittamisjärjestelmässä.

Strategiassa ehdotetaan, että perustetaan tutkimuksen turvallisuuteen keskittyvä eurooppalainen osaamiskeskus. Tutkimuksen, kehityksen ja innovaatiotoiminnan turvallisuuteen liittyviin haasteisiin tulee vastata johdonmukaisesti kaikkialla Euroopassa ja samalla vahvistaa toimenpiteiden yhdenmukaisuutta. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että TKI-toimijoiden kykyä toimia muuttuneessa toimintaympäristössä lisätään ja tuetaan.

Strategiassa painotetaan myös kansalaisvarautumisen merkitystä. On myönteistä, että väestön resilienssiä on käsitelty kokonaisvaltaisesti eri väestöryhmien, toimijoiden ja toimintakyvyn näkökulmasta. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa kotivarakonseptin edistämistä EU-tasolla. Suomessa on jo viranomaisten ja järjestöjen 72 tunnin varautumissuositus kotitalouksille, mikä voi osaltaan toimia mallina EU-tason kehittämistyölle.

Neuvotteleva virkamies Henri Backman